

Pomorstvo „Račišća“

Vinko Ivančević

Još nije istraženo kada su se Račišćani počeli baviti pomorstvom, pa će trebati provesti istraživanje građe iz bliske i dalje prošlosti, da bi se saznalo nešto o tome. Iz onoga što smo imali prilike pregledati u dubrovačkom Državnom arhivu našli smo, da su u drugoj polovini 18. i na početku 19. stoljeća mnogi mornari ukrcani na brodovima Dubrovačke Republike nosili prezimena: Botica, Drušković, Franić, Ivančević, Leleković, Matić, Silić, Unković, te bi se po tome moglo zaključiti, da su to bili Račišćani. No već iz početka 19.

stoljeća, kada je otok Korčula, a s njime i Račišće, bio pod francuskom okupacijom, imademo vijesti, da su bili mornari. Tadija Botica i Petar Leleković, koji su g. 1808. ukrcani kao mornari na korčulanskoj braceri »San Nicolò«, koja u Dubrovniku krca ulje za Rijeku (Senjsku), po svoj su prilici bili iz Račišća. U popisu, koji g. 1812. korčulanski poddelegat Caboga šalje francuskim vlastima u Dubrovniku, nalazimo zabilježene ove mornare s oznakom, da su iz Račišća: Mijat Silić, Tadija Botica i Mato Botica. Još je tu

popisano mornara, kojima ne stoji naznačeno mjesto stanovanja, a koji bi po prezimenima mogli biti Račišćani. Tako — osim nekih već spomenutih — još Borovac i Šanje. Također nalazimo, da su u to doba barkama na vesla stigli iz Neretve u Korčulu Cvitan Botica i Nikola Botica s teretom sijerka. To su bile male barke nosivosti 3 tone. Godine 1814. pod engleskom zastavom sa svojim brodom od 18 tona na putu za Drač dolazi iz Korčule u Dubrovnik Mijat Drušković, koji je po svoj prilici podrijetlom iz Račišća.

Prvi spomen zabilježen u austrijskim pomorskim godišnjacima o učestvovanju Račišćana u nekom brodu nalazimo g. 1861., kada je Cvitan Franić iz Račišća vlasnik 12 karata t. j. polovice peliga male obalne plovidbe imenom »Pietro«. Druga polovica toga broda bila je vlasništvo korčulanskog brodovlasnika Petra Civiličevića, po čijem se imenu valjda i zvao brod. Brod je bio sagrađen g. 1858. u Korčuli, imao je 58 tona i posadu od 5 članova. Cvitan Franić bio je ujedno i zapovjednik broda, koji u pomorskim godišnjacima možemo pratiti sve do g. 1865., kada ga nalazimo u raspreni u Aleksandriji. Ali već iduće godine 1866. spomenuti Cvitan Franić u zajednici s Josipom Franićem, obojica iz Račišća, suvlasnici su po 12 karata u peligu male obalne plovidbe »Slavni Antun«. I taj je brod bio izgrađen u Korčuli (g. 1866), imao je 25 tona i 3 člana posade. Spomenuti Cvitan Franić bio je zapovjednik i tog broda. U spomenutim godišnjacima već iza g. 1869. nije zabilježen taj brod. Međutim je on još i danas u rukama Račišćana te plovi pod imenom »Banja«, ali je za to vrijeme više puta temeljito popravljan.

Od g. 1881., kada se u pomorskim godišnjacima počinju javljati podaci o manjim račiškim brodovima, pa do konca g. 1890. Račišćani su imali u pojedinim godinama oko 20 brodova na jedra male obalne plovidbe. Njihova tonaža kretala se oko 270 tona, a na njima je bilo zaposleno oko 60 pomoraca. Već iz toga vidimo, da su koncem 19. stoljeća za Austro-Ugarske Račišćani dali dokaza o svojim pomorskim sposobnostima. U to doba Korčulani imaju nekoliko brodova na jedra duge plovidbe, a Velalučanin Šimun Vučetić ima dva broda velike obalne plovidbe. Međutim Račišćani na koncu 19. i na početku 20. stoljeća još su isključivo kod brodova na jedra male obalne plovidbe. To će stanje potrajati sve do vremena između dva svjetska rata, kada će Račišćani izići iz uskog kruga male obalne plovidbe i povećati svoje brodovlje brodovima velike obalne plovidbe.

U austrijskim pomorskim godišnjacima nema podataka o imenima račiških brodova, o nosivosti pojedinog broda,

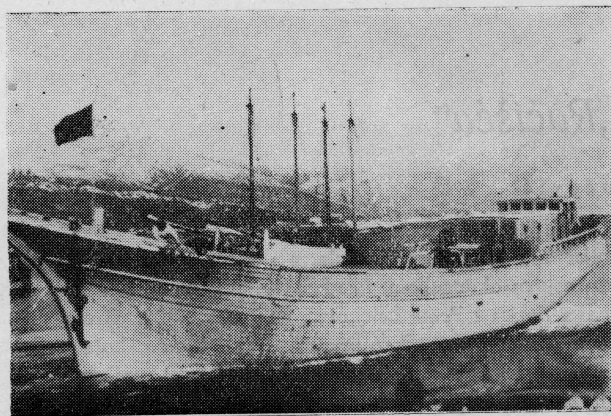
kao ni o vlasnicima, osim za već spomenuta dva broda. Međutim prema prikupljenim podacima od samih Račišćana, kojima su poznate pomorske prilike njihovog mjesta za Austro-Ugarske, sastavili smo ovaj popis brodova:

Ime broda	TN	Vlasnik
1 Bogu hvala	50	Botica Vicko p. Mika
2 Bog s nama	30	Drušković Čelo braća
3 Ćiril i Metod	25	Botica Borovina Frano i Cvitan
4 Danica	60	Matić Pirak braća
5 Društvo	110	Franić Tomo i drugovi
6 Dva brata	80	Unković Vido i Juro
7 Dvojedrica	18	Matić Pirak Ivan
8 Gusarica	16	Matić Stipan, Poša Ivan i Silić Andrija
9 Istok	55	Franić Ivan Kapula
10 Luca	15	Botica Šanje Ivan
11 Mali Ivo	45	Silić Matij i Antun
12 Mir vama	45	Unković Petar i Ivan
13 Ratimir	25	Borovac Petar
14 Slavni Antun	35	Franić Gobo Cvitan
15 Slavni Josip	70	Unković Nikola Golo
16 Slavni Špiro	50	Unković Ivan i Antun
17 S nama bog	50	Unković Vladimir i Nikola
18 Srce Isusovo	50	Drušković Andrija Kvešto
19 Srećna sloboda	50	Unković Runje braća
20 Sv. Nikola	20	Botica Šanje Nikola
21 Sv. Vlaho	25	Matić Puška Mijat
22 Uputi Bože Sv. Nikola	60	Botica Škafo Mato i Vido

Prvi zabilježeni pomorski građevni radovi u Račišću obavljaju se g. 1868. kad se postavljaju novi stupovi za vez i popravlja rub obale. Godine 1883. pomorska vlast započinje u Račišću s većim radovima oko izgradnje kamenog gata za pristajanje brodova. Između dva svjetska rata dva puta se obavljaju manji popravci lučkih objekata: g. 1927. i 1936. Znatniji pomorski građevinski radovi obavljani su g. 1954. Iskopano je u luci 760 m³, a vrijednost radova iznosila je 1,748.000 dinara. Godine 1957. izgrađen je jedan dio obale pred novopodignutim Domom kulture. Već godine 1886. projektiran je lučki fenjer na gatu u Račišću, a godine 1907. preuđen je u stalno crveno svjetlo.

Brojno račiško brodovlje i njegovo redovito svrćanje u Račišće, kad je bilo na prolazu Pelješkim kanalom, potaknulo je pomorsku vlast, da u Račišću otvori Lučko zastupništvo. Ono je bilo otvoreno još pod Austro-Ugarskom. Po prvi put se spominje g. 1897., a nastavljeno je i u predratnoj Jugoslaviji. Zatvoreno je g. 1949. S obzirom na današnji veliki promet brodova u račiškoj luci i to ne samo domaćih nego i mnogih drugih brodova, koji tu pristaju ili zbog ne vremena ili drugih razloga, više je nego opravdano, da se u Račišću ponovo otvori ispostava lučke vlasti.

Promet brodova na jedro i motor u luci Račišće od zadnjih godina 19. stoljeća pa do Drugog svjetskog rata kretao se svake godine od 120 do oko 250 jedrenjaka s tonažom od 2½ do 5½ tisuća tona svake godine neto. Veći je promet bio parobroda, koji je iznosio od 400 do 700 parobroda svake godine s tonažom od 25 do 40 tisuća tona neto. Najveći promet brodova imalo je Račišće g. 1939. kad je u

Porinuča račiškog jedrenjaka sa korčulanskog brodogradilišta

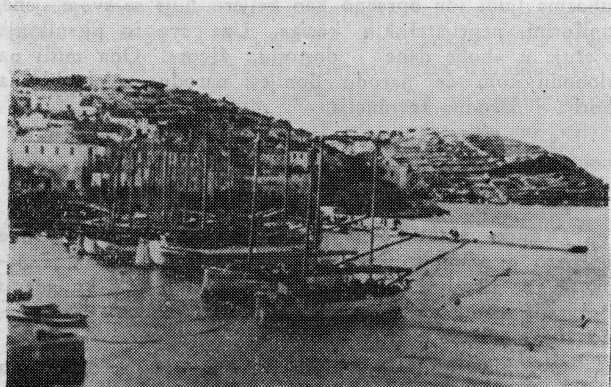
luku pristalo 396 brodova na jedro s 9707 tona neto i 686 parobroda s 63336 tona neto. Parobrodarska poduzeća imala su u Račišću svoja otpravništva, tako Jadranska plovidba iz Sušaka i korčulanska parobrodarska društva.

Promet robe je neznatan, te je jedino u vezi s potrebama i opskrbom stanovništva. Bilo je nešto prometa s drvom za gorivo, i to manje za tuzemstvo, a većim dijelom za inozemstvo. Najviše je izvezeno drva g. 1931., kad je izvoz jedrenjacima za inozemstvo iznosio 20.300 q bruto. Siječe se obližnja šuma, koja se sastoji od mediteranske makije (poglavito od česvine i planike). Pokušalo se izvoziti i vrlo dobar kamen za gradnju iz uvale Vaj, ali su ti pokušaji ostali usamljeni te se u Račišću nije razvilo vađenje kamena u onoj mjeri kao na istočnom dijelu otoka Korčule, gdje postoje od davnine znameniti kamenolomi (Vrnik, Krmača, Planjak, Sutvara, Otok i t. d.). U najnovije doba počelo je korčulansko poduzeće »Vrnik« ponovo s vađenjem kamena u Vaji.

Promet putnika također nije velik. U njemu se odražuje samo mjesno kretanje stanovnika, koje najvećim dijelom ide u svoje privredno, kulturno, školsko i društveno središte t. j. u grad Korčulu. Nema nikakvog tranzitiranja putnika, a do sada niti početaka kakvog turizma.

Ipak za promet brodova, robe i putnika treba napomenuti, da se kod Račišća opaža polagani, ali stalni porast, koji je u vezi s današnjim općim napretkom svih sela otoka Korčule na privrednom i kulturnom polju.

Zanimljivo je ako usporedimo račiško brodovlje s brodovljem Vele Luke. Vela Luka je odavna najrazvijenije ribarsko mjesto na otoku Korčuli, tako da je tamo već g. 1889. proradila tvornica ribljih konzervi. Stoga je razumljivo, da

Račiško brodovlje u svojoj matičnoj luci

je Vela Luka stalno imala — a i danas ima — mnogo više ribarica od bilo kojeg drugog ribarskog mjesta na otoku Korčuli, pa prema tome i od Račišća. U Račišću su g. 1881. bili 4 ribarska čamca s 16 ribara, ali se taj broj stalno jača, tako da g. 1889. imaju već 9 čamaca s 36 ribara. Iza toga u austrijskim pomorskim godišnjacima nema podataka o račiškom ribarstvu, ali se Račiščani s njime i dalje stalno bave. Između dva rata imaju do 25 ribarica sa 70 do 80 ribara. I danas se bave ribarstvom, ali u skromnijim granicama. Međutim je račiško brodovlje male obalne plovidbe stalno i brojem i tonažom bilo najjače brodovlje na otoku Korčuli. Jedino g. 1933. po broju brodova na jedra i motor upisanih u maloj obalnoj plovidbi Vela Luka prema službenoj statistici nadmašuje Račišće, ali je račiška tonaža ipak i te godine veća.

(Nastavit će se)